

Runer frå utgravingane i Trondheim bygrunn 1971–94

Med eit tillegg av nyfunne innskrifter elles frå byen (N774–N894)
Av Jan Ragnar Hagland

(Manus til "Norges Innskrifter med de yngre Runer" (NIyR) bind 7)

KJØPMANNSGATA 20-26 (FOLKEBIBLIOTEKSTOMTA)

EIGARINNSKRIFTER. a. Merkelappar.

[798] N-29077 (Tidlegare omtala: Hagland 1988a: 147, 149, 156; 1988b: 17, 22; 1988c: 48ff, 60; 1989: 92, 96; 1990b: 18, 25, [40]; 1991: 68; NIyR VI: 179, omtala som A160; Seim 1991b: 28; Christophersen 1998: 27, 32).

Innskrifta står på eit eigarmerke av tre. 133 mm langt, 31 mm breitt på det meste og 5 mm tjukt. Merket har vore forma som ein slags kross med hol for feste i eine enden. Den eine av dei smale krossarmane er brekt av, men er bevart. Ei flis som er brekt av på den eine sida av den trapesforma "stommen", er likevel gått tapt. Funnet vart gjort i 1975, felt FF i hovudfase 7, som kan daterast arkeologisk til tida mellom ca. 1175 og 1225. Det er runer på ei breiside av "krossen". Innskrifta dekkjer heile flata av den eine "stommen", heile den delen som utgjer krossarmane og øvre del av den andre "stommen", dvs. at ho er 79 mm lang og runene frå 17 til 31 mm høge. På grunn av den tapte avbrotne flisa er toppen av r. 1-6 på side a borte. Bortsett frå r. 1 fører likevel ikkje dette til større problem med lesemåten av kvar rune isolert sett. R. 1 og 2 gir seg elles sjølv ut frå konteksten. R. 3 har hatt lukka boge. Kvisten på r. 6 er så vidt dregen over staven. Nedre del av nedre boge på r. 9 er borte på grunn av avflising, men bae bogane er lukka og står uavhengige av kvarandre på staven. Bogen i r. 10 (**u**) er dregen som eit nokså rett riss ned frå toppen av staven. R. 11 og 13, **r**, har lukka bogar liksom r. 3. I god avstand frå r. 13 er det elles konturar som kan vera omrisset av **p**, men risset er så svakt at det ikkje synest å vera ein intendert del av eigarinnskrifta. På motsett breiside finst eit par tilfellelege riss som ikkje kan oppfattast som runer.

[1N] R Y I I N Y B N R Y R
[t u] r f i a u k b u r k r

Torfi auk B†rkr. 'Torve og Bork'.

Innskrifta nyttar **u** både til å markera vokalen /o/ i *Torfi* og omlydsvokalen /t/ i B†rkr. Som vi har sett i samband med innskrifta N795 ovanfor, er det eit drag som synest å peika mot Island i ei så ung innskrift som dette lyt vera. Mannsnamnet *Torfi* i norsk bruk er bortimot ukjent i det tilgjengelege kjeldematerialet elles. Det er etter Linds oppfatning mogleg at det finst som samansetjingsledd i ein del stadnamn, men kan i slike tilfelle like gjerne vera tilnamn, meiner han. Som sikkert personnamn finst det først belegg ut på 1400-talet (Lind 1905-15: 1019).

Mannsnamnet *Þrkr* er etter Lind (1905-15: 187) "i utdøende" ut på 1200-talet. Også det har som døypenamn i hovudsak islandske belegg i Linds materiale, berre i eitt litt usikkert tilfelle er namnet brukt på ein nordmann. I gardsnamnet *Barkastaðir* er det etter Linds meining helst tale om eit tilnamn. Døypenamnet *Þrkr* "hör utan tvivel till dem, som ursprungl. varit binamn", seier har (loc. cit.).

Dateringa av dei tilfelle Lind har med namnet *Þrkr*, høver godt med den arkeologiske dateringa av funnlaget der dette merket låg. Jamvel om namnet skulle vera i "utdøende" på 1200-talet, er det fleire belegg, i alle fall frå første delen av hundreåret.

Forma **auk** på konj. blir vanlegvis sedd på som alderdommeleg både i norsk og islandsk (jf. Finnur Jónsson 1921: 231f). I norske runeinnskrifter finst likevel forma **auk** så seint som 1325 i ei sikkert datert historisk innskrift (N177) frå Rauland i Telemark. I det tilfellet er det tolka slik at ein ristar "i et hyppig brukt ord kan følge gammel runetradisjon". Islandsk runetradisjon på dette punktet kjenner vi ikkje. Praksis i islandske handskrifter er i all hovudsak å skriva *ok*, også i det eldste materialet. I eddadikt og skaldedikt finst likevel no og då former med diftong også i hss. frå 1200-talet, såleis t. d. i Codex regius frå ca. 1270 (jf. Finnur Jónsson 1921: 232). I prosa finst no og då tilsvarande form av konjunksjonen jamvel i hss. frå så seint som midten av 1300-talet, t. d. AM 122a, fol.: ... *yfir stapinn avk alla staparins eign...* (Sturlunga saga frå ca. 1350-70, Kålund (ed.) 1906 - 11 I:289¹⁵). Det er såleis ingenting ved forma **auk** som talar mot at innskrifta her kan vera islandsk og frå den perioden som den arkeologiske dateringa skulle tilseia.